

İSTİKLÂL

Baş muharriri: M. E. Resul-zade

„L'indépendance“

Organe
de défense nationale
d'Azerbaïdjan

Milletlere istiklâl!

Sonumu geliyor?

Sovyetler İttihadından gelen haberler biri diğerinden heyecandır. Hususi membalardan aldığımız inanılır malumat ile cihan matbuatına akseden ciddi haberler biri birini tamamlıyor.

İşbu nushamızda, biri ideoloji itibarile bolşeviklere yakın bulunan bir memnuadan, diğeri de daha dün bolşeviklerle ademî tecavüz misakı bağlayan Fransa hükümetinin nim resmi gazetesi „Tan“-dan göçürülerek, iki fıkra neşre diyoruz.

Mecmua, Sovyetler İttihadındaki şimdiki buhranı bundan on iki yıl evvel maruf Kronstat isyanına sebebiyet veren klasik buhrana benzetiyor. „Tan“ da, aşağı yukarı, aynı mülâhazadadır. O da „Rus kaos“ undan keskin bir dille bahsediyor. İkinci Kânun ve Şubat aylarında fevkalâde bir takım hadiseler çıkabileceğini çok muhtemel görüyor.

Çihannın seyrine, tarihin yürüyüşüne hükmetmek davası ile âlemin nizamında asıl hareket mabii olan iktisadiyatı bir emir ve disiplin altına almak istiyen bolşevikler, kurmakta oldukları cemiyeti, inkâr ettikleri muzur cemiyetlerde gözüken her türlü buhranlardan ve tezatlardan âri olarak tasavvur ederler. Halbuki, 15 yıllık tecrübe, misli çaban tarihinde görülmeyen kurbanlar, mahrumiyetler ve felaketlere mal olan kanlı bir tecrübe neticesinde ne görüyoruz?

Sovyet rejimi ne buhrandan, ne de tezatın kurtuluşu bir rejim değildir. Bilakis burada nükseden buhran çihannın diğer kısımlarında gördüğümüz buhrandan daha şiddetli, daha sert, daha klasiktir. Komünizme mahsus bir renge, bir vahşete maliktir. Komünizm dikta-torluğunun cemiyet harici talehi ki ettiği ve resmi surette „mahrum“ lar sınıfı, diye alandırıldığı iktimai zümrenin burada gerek ihtisat ve gerek siyasetce düçar olduğu takibat, iktimai tezat manzara-sının içgrec bir tablosunu teşkil eder. Artık ne istersiniz, bu Rusya'da köleler gibi çalıştırılan zavallılar, esirler gibi satılan insanlar görüyoruz.

Kendilerince daimi inkılap, fakat hakikatte daimi buhran ve tezat içinde çalışanupta bir türlü rahat yüzü göremeyen Sovyetler, Lenin daha sağ iken, askeri komünizmin temamlı galebesine rağmen, düçar olduğu ölmüştü buhrana tutulduğu gibi, şimdide beş yıllık plannı beşinci yılının sonunda aynı derecede muhluk ve korkunc bir buhrana karşılaşılmıştır.

Vaziyeti tasvir eden tablonun tefferruatı üzerinde duracak değiliz. Bu cihet, aşağı-yukarı, okuyucularımıza malumdur. Bilirler ki, Rusya açtır. Kolhozlar dağılıyor, köylüler ekmiyor; kocaman fabrikalar tikilmiş, fakat ham mal yokuşu yüzünden ekseriyetle âtil duruyor; nakliyat bozuktur; amele şehirden şehire, fabrikadan fabrikaya kaçıyor. Erzağı daha bol bir saha arıyor; neticede amele fabrikaya bağlanıyor; erzak ve tayinat tevzi kooperatiflerden alınıp fabrika müdürlüğüne veriliyor.

„İstiklâl“ iki yaşında

Bir yıldan beri muhacerette çıkan ve Millî Azerbaycan istiklâl davasının terviçine hizmet eden „İstiklâl“, şu nushadan itibaren aynı davayı devam ettirmek üzere ikinci yılına giriyor; Millî neşriyat, muhacirlik için mühim bir devre teşkil eden şu kadar müddette okuyucularından gördüğü alakayı şu yeni yılda dahi göreceğini ümit eder.

Türk talebe arasında tevkifler

Aldığımız hususi malumata göre Moskva'da tahsilde bulunan muhtelif Türk Sovyet cumhuriyetleri mensup komünist talebe arasında hafi teşkilat açılarak bir çocukları tevkil edilmiştir. Bunlar, millî cumhuriyetlerin Sovyet rejimini mühafaza etmekle beraber Sovyetler İttihadından çıkmak fikrini terviç ediyorlarmış.

Azerbaycan'da vaz'iyet

Astara muhabirimiz bildirmektedir:

Azerbaycan komünist fırkasında umumî temizlik seferine şur edilmiştir.

Nahiye, köy, kaza ve şehir teşkilatlarında yeni intihabat münasebetile başlayan içtimalarla bilhassa aşağıki unsurlardan kırkadan atılması lehinde talepler nazara çırpılmaktadır:

1. Opportünistlerin, 2. Sağa ve sola eğilip kırknan baş hattını bozanların, 3. Sini düşman olupta, fırkaya sokulanların, 4. Kolçomak tesirinde bulundukları tecrübeler neticesinde aşıkara çikanların, 5. „Müsavat“ direktivile çıalışıp „yerli milliyetçilik“ yapanların ve Rusları çekemeyenlerin komünist fırkasında bulunmalarına imkân verilmesi istenilmektedir.

Aynı zamanda yeniden fırkaya girmek isteyenlerin hepsi kollektivize devrinde sinanmış „amele müfrezeleri“dir, ki her şeyden ziyade ekme vesikası elde etmek için oraya giriyorlar.

Günün en aktuel mes'elesi ise vahit pasaport sistemi tabtkili ile komünist fırkasındaki temizliktir.

İşin iptidasında büyük şehirler ve kasabalarda olan bütün ehaliye tek sistemli bir pasaport verilecek. Bu pasaport âdetâ vatandaşın bütün siyasi hayatını hülâsa eden bir sicil olacak; bu pasaport işi siyasi zabta ile milis idaresini birleştiren büyük bir memurun elinde bulunacak. Mevcudiyeti noksan bulunan erzağın ehaliye dağıtılmasında bu pasaportun ehemmiyeti olacak. İlk anda „müm-taz“ ları, artık kalırsa, „mahrum“ ları tatmin edecekler. Aynı zamanda şehirlerdeki ehali temamlı ve her zaman zabitenin gözü önünde ve emrinde olacak; hareketleri daima kontrol edilecektir. Bir gazetenin tabirince, bu pasaport değil, âdetâ vatandaşın kendi cebinde taşıdığı bir mahkûmiyet vesikasıdır.

Şehirlerdeki ehali şu suretle sıkı bir kontrol ve zabite emrine verildiği gibi, Stalin müşkül vaz'iyet-ten çıkma bilemek için alınacak fevkalâde tedbirlerle karşı çıkacağı muhtemel her türlü ihtimallerin önüne geçmek için komünist fırkasını daha muti ve sadık bir vaz'iyete koymak kararını vermiştir. Bunun için, ki fırkayı arzu olmayan unsurlardan temizlemek istiyorlar.

Hali hazırda toplanması bile gizli tutulan „Siyasi büro“ içtimasında çağırılması tehir ettirilen Sovyetler kongresinde alınacak fevkalâde tedbirler düşünülmüyor. Stalin kendisini tehdit eden bu müzim hadiseler karşısında ne yapacak; hangi tedbirlerle muracaat edecek; ölmek ve ramolmak istemiyen muhalif anasıra karşı ne gibi bir manevra kullanacak? — Bunu yakın günlerin hadiseleri bize bildirir.

Fakat ne olsada, ne yapılsada, hakikat olan ve kendi kıymet ve

Yeni iktisadi buhran, iflas ve sefalet neticesinde hüsule gelen sukutu hayal komünist fırka sıralarını sarsmış, Rusların istisam siyaseti ise komünist fırkası içerisinde Ruslara Azerilerin arasını temamlı açmış, disiplin ve vahdeti bilküllüye ortadan kaldırmıştır.

Moskva'nın emirlerinden ve kararlarından, kollektivize, pamuk, petrol, muhaceret ve kolonize planlarından memnun olmayan Azeri komünistlerinden aşağı kısmı itaatsizliğe başlamıştır.

Azerbaycan komünist fırkasını inhi-lâlden korumak için başlanmış olan temizlik hareketi, onu bir kat daha ruslaştırır. Sovyet Rusya, Azerbaycan'daki Ruslar için bir Rus hükümetidir. Moskva ancak Ruslara dayana biliyor.

Komünist fırkası Azerbaycan'da tam manasile anarşi içerisinde.

Azerbaycan komünist fırkasının inhi-lâli ve Türk-Rus mücadelesinin derinleşeceği muhakkak gibi görünmektedir.

enemmiyetini bu günlerde bilhassa gösteren bir şey vardır, ki o da, bütün inat, ısrar ve şeytani enerjilerine rağmen, bolşevik idealizminin hayat realizmi karşısındaki acizliğidir.

Bolşevizmin 15nci ve beş yıllık plannı beşinci yıl dönümünde bile köyle şehir arasındaki münasebet temin edilememiştir; şehir mahsulata, köy de mamulata muhtaçtır.

Bundan kaç gün evvel „Sovyetler İttihadi“nın 10 yıllık kuruluş yıl dönümü dahi tes'it edildi. Öyle iken „Pravda“ gazetesi bu münasebetle çıkardığı nushasında Sovyetler dahilinde hala bir taraftan Rus, diğer taraftan da mahkûm milletler nasyonalizminin varlığında şikâyet ediyor, bu „millî mücadelenin“ komünist saf-larını bile „zehirlediğini“ yana yakıla anlatıyor.

Evet, bütün şiddet ve ısrarına rağmen, bolşevik rejimi, ne eski Rus cemiyetini içinden gemiren içtimai tezadı, ne de Rusya emperatorluğundaki milletler mes'elesini halletmiş değildir.

Bu iki mes'ele çar rejiminin düşmesinde nasıl âmil oldu ise, kuzl emperyalizmin çökmesinde de o suretle âmil olacaktır. Ve hiç şüphesiz, ki şahidi olduğumuz bugünkü buhranda dahi bu iki mühim âmilin hükmü câridir.

Siyasetle riyaız bir kat'iyetle kehanet etmek imkânı yoktur. Bugünkü Rus buhranının, her taraftan gelen haberlerle teyit olunan bu hercümercin, yakın bir zamanda ne gibi bir şekil alacağını sarahette söylemek zordur. Fakat heyeti umumiyesile hasıl olan intiba o merkezdendir, ki: Gayri tabii Sovyet rejiminin sonu geliyor!

Bir son, ki aynı zamanda bizim öteden beri dört gözle beklediğimiz millî kurtuluş devrinin mes'ut bir başlangıcı demektir!

M. E. Resul-zade

İkisinde haklı

„Bütün ve parçalanmaz Rusya!“ idesi lehinde Rus liberaleri tarafından yeni bir kalem seferi açıldığını okuyucularımız bilir.

Milyukof-Denikin idare ve komandası altında giden bu sefer devam ediyor. Fakat hücum, tasavvur olunduğu gibi, „iftiraki“ dedikleri istiklâllardan ziyade „Rusya bütünlüğünü“ müdafaa suçlu gör-dükleri sağlarlar.

Askeri istihla söylemek lâzım gelirse, istiklâllara karşı harp açılır-çılmaz Ruslar kendi aralarında mücadele etmek zaruretinde kalmış ve „sefer“ beynelmül mahiyetten çıkarak, „dahilî harp“ şeklini almıştır.

„Posl. Novosti“ gazetesi general Denikin'in otoritesinde dayanarak „Vozrojdeniye“ gazetesini „İftiraklarla oynamak“ ve „ne bakaama olursa olsun bolşevikleri düğmek“ taktikini güderken „Rusya bütünlüğü“ büyük menfaatlardan ihmal etmekle itham etmiştir.

„Vozrojdeniye“ cevap veriyor. Müdüri Semyonof, bir taraftan Denikin'i, diğer taraftan da Milyukof'u tenkid eden uzun makalesinde bu iki „Büyük Rusya“cılar Rusya emperatorluğunun tarihi ve geçirdiği teşekkül merhalelerini iyi tetkik etmemekle itham ediyor.

„Rusya emperyasi“ fikrini iltizam ve mudafaa eden bu adama göre, birinci Nikola ile üçüncü Aleksandr'a kadar, birinci Petro'da başyarak bütün Rusya emperatörleri „inorodeslere“ (Rustan olmayan milletlere) karşı daima mühasile göstermiş, yumsak davranmış, birer küçük hanlıklar halinde olsa dahi, kendilerini, mağlup ve mübahizine olmalarına rağmen, her zaman karşılıklı bir muamele ve tahammülle refat etmiş, millî ve kavmi his ve entere-letine daima hürmetkâr olmuş ve bu „çevik“ siyasetleri sayesinde emperatorluğun bütünlüğünü ve bir araya toplanmasını temin etmişlermiş.

„Yalnız son zamanlarda (bilhassa yukarıda ismi geçen iki emperatörün devrinde) bu „yumsak ve çevik“ siyasetten inhi-rail edilerek, katı bir taassup yoluna girilmiş, diğer kavımların hislerini rencide eden ka-ba bir „inorodes“ politikasının tatbikine başlanmış, ki bu soven siyasetin emperatör-lüğün inkırazı ile ihtilâl zuhurunda az te iri olmuştur.“

İdeoloji itibarile emperyalist ve nasyonalist olan ekseriyetle çar ordusu enkazı- nı teşkil eden muhacir Rus zabitan küt-lelerine isnat ve içtimai meşkure itibarile de sağ cinah zümrelerini müdafaa eden bu gazete, bolşevik rejimile mücadeletak-tikinde gayet te serbest ve liberal bir usul tutmaktadır. Ona göre Rusya'nın gelecekle idare tarzında mütâallik hiç bir mes'ele ön-ceden halledilmemeli; bütün kuvvetler her şeyden evvel sade bir platform üzerinde ittifak etmelidir. Rusya'yı bolşevik dikta-torluğundan kurtarmak! Kurtuluşu Rusya'nın siyasi şikâidi idaresine, içtimai reform-larına ve Rusya'daki milletler mes'elesinin haline âtil bütün mes'eleleri ise gelecekte Rusya halkı kendi yarı. Realite ne isterse o olur.

İstiklâlde Rusya vaz'iyetine hâkim ol-ursalar, bilhassa milliyet mes'elesinde en gâdâr ve santralist bir siyaset takip ede-ceklerinde şüphe olmayan bu zümre, kay-dettimiz taktik itikazına, şimdiki mes'elede zahiren bir tahammül gösteriyor, li-beral görünenekle çalışıyorlar. Bolşevik-le-rin bu taktik sayesinde elde etmiş oldu-kları muvaffakiyet, görünen antipolarına rahet vermiyor. „Milletleri avutma“ meto-dunu bunlar da tecrübe etmek istiyorlar. „Çevik“ olmağa çalışıyorlar. Fakat sağla-rın kaptıkları bu liberal taktik karşısında Milyukof'un liberalizmi mahcup. Vaz'iyet oldukça utandırıcı. Emperyalistler, mon-arşistler, eskinin bu „kara kruhu“ gelecek askeri diktatörlerini, derken, alms liberal em-leş, liberalizmin sağı argemış yüzünü il-âlem içinde kıztarılmıştır.

Bu nasıl olur? Buna nasıl tahammül olunur, ki çar rejiminin en müthiş münâ-kidi Dumân'un en liberal hâbiti milletlerin hukukunu tanımadı, milletlerle komusmada emperatörlerden de dar, monarşistlerden de mutassıp çıkıyor.

İşte Milyukof durumuyor; cevap veriyor. Bu cevabında o, kendini müdafaa edemi-yorsada, Rusya tarihini iyi bilir bir tarih-çiye — „Vozrojdeniye“nin yapmacıklıka tasarladığı ve emperatörlüğe bağıldığı, „mü-dara siyasetini“ adam akıllı çürütüyor.

(Arkası IV-ci sahifede) Azeri

"Civar vilayetler mes'elesi"

"Civar vilayetler mes'elesi"!

Her şey e adını vermekten korkan Rus emperyalistleri, yafkarda vazdümün tabiri, "Rustan olmayan Rus mahkûm milletler mes'elesi" ve alclumum, "Rusya'da milliyet mes'elesi" yerine kullanıyorlar.

Bu tabir yalnız sıyahlara beyazlara ait değıl, bu tabir aynı zamanda ala-kırmızılarla kıp-kırmızılardan da maldır. Rusya'nın bugünkü diktatörü Stalin da, hi vaktile tipki çar generalı Denikin gibi, Ukrayna, Kafkasya ve Türküstan mes'elerini sabık Avusturya-Macaristan emperyalistlerinden milliyetler mes'elesi şeklinde değıl, "Rusların civar vilayetleri" şeklinde vazetmiştir. "Milliyet mes'elesi" nam eserinde Stalin aynen şunları diyor:

— "Cezair'in, Tunus'un, Merakeş'in, Hindistan v. s. in ayrılmış bir inkilâp, lâzım ve faydalıdır. Çünkü bu sayede kapitalist devletler zaif düşeceklerdir." Dik- kati edisin: milliyetlerin hakkı olduğı için değil, Ukrayna'nın, Kafkasya ve Türküstan'da milliyetlerin ayrılması ise inkilâp alehtyan bir harekettir. Çünkü bu, "vilayetler" inkilâbın merkezi olan Rusya'ya lâzımdır. Milyo'k'lan başlasın asla-Denikiler ve sola-Kerenskilere kadar bütün Rusları tahrik eden saik te aynı şey değılmidir. Bunlar da Ukrayna'nın erzakı ve kömürü, Azerbaycan'ın petrolü, Türküstan'ın şunu ve pamuğı olmadan ve Kara deniz sahiline de bulunmadık Rusya'nın yaşayacağıncı ileri sürmektedirler.Hepsinin endişesi birdir.

Onlar için "milliyet mes'elesi" yoktur. Onların nazardırda Türkiye'de Kürt ve Ermeni mes'elesi, Rusya'da Azerbaycan, Gürcü, Dağıstan, Türküstan, Edil-Ural, Ukrayna ve Kırım mes'elinden daha aktuel ve daha "hukukî"dir.

Maruf Mandelştam 1929'de beynemilîl hukuku umumiyeyi, devlet cemiyetinin Kop-nenah kongresine takdim ettiğı iki takri- rinde mes'eleyi böyle vazetmiştir.

Mandelştam'a göre Avrupa'nın büyük devletleri Sevır muahdesinden vaz geçe- rek Lozan'da milliyetlerin taleplerini kabul etmiş, ona göre hukuku umumiyeyi devlet cemiyeti beserin hukukunu mûdafaa için cihan devletlerini Türkiye'ye karşı ayak- landırmalı imişler.

Mandelştam'a göre Türkiye'de Ermeni ve Kürt milletlerinin hukuku tabiyeleri, hüriyet ve masuniyetleri ayaklar altında imiş, ona göre hukuku umumiyeyi devlet cemiyeti beserin hukukunu mûdafaa için cihan devletlerini Türkiye'ye karşı ayak- landırmalı imişler.

Mandelştam'ın ikinci takriri Rusya'da bolşevik mezalimine aittir.

"Rus vatandaşlarının" bolşevizmden de- diklerini tasvir eden bu eski Rus diploma- ta göre Rusya'da "bu vatandaşların" başka kimsa mevcut değıldir. Ermenistan ve Kürdistan istiklâlinin ve Türkiye'nin parça-parça doğranmasını ateşin tarafı- tarı olan Mandelştam Azerbaycan'ın, Gürcüstan'ın, Ukrayna, Kırım ve Türküstan'ın Moskva tarafından istilâ edil- diğinden bir kelime de olsun bahsetmiyor.

Millî hareket ve milliyet mes'elesi"

Şüda bir hakikattır ki Fransa'da ihtilâl başladığı sırada, Katerina Rusya'yı mü- dikün meritegar çarp tesirinden kaç tutmağa çalışıyor ve garpcılığın mümessili, Volter, Russo ve Didero'nun ilmizi Radışev'i, kö- leliğ (tahkimçilik) ilgası, hüriyetli kelâm, hüriyetli içtima talebinde bulunduğı için Sebiy'a'yı sürüyor. Aynı suretle Kateri- na "millî deha uğrunda bir ehli selip seferi açmış olan" Novikov nam bir edib, Rus milletin vedaıların ve asıl hususiyetlerini terennüm ettiğı için, teşvik ediyordu; fak- kat bilahere bu edibin fikirlerinde insani- yetçilikten (humanizm) bir hisse bulundu- ğunu görüne, onu hapsa tıkamaktan çekin- medi.

Bu kabil bir siyaset yüzünden birinci Pav'ın hakimiyeti devrinde bu mes'eleyi temamen meşkûl geçmiştir.

Netice itibarile denilebilir ki, 18nci as- rın entelektüel garpcılık hareketi Rus mil- li hissinin inkışafı üzerine bila vassa mü- şebet bir tesir icra etmiştir. Fakat milliyet nazariyesi daha vücutde gelemezdi. Bu ancak 19nci asırda hüslûle gelmiştir.

Garpçılık

Hegel, 19nci asır millî hareketinin be- şizi başında duruyor. Almanların yükeşek ırk nazariyesi, tabiatile İslavlar kenarda bırakıldığı, Napoleon harplerinden 1820- den itibaren, Garpçılık harplerinden sona dünyayı telaşa düşüren maruf fikir hareke- tine yaklaşılmaya yardım etmiştir.

Hegel'in milliyet tarihî inkışafı hak- kındaki nazariyesi İslavların ruhunda ken-

"20-nci nüşadan mabat.

Mes'ele Türkiye'ye ve alclumum şarka taalluk ettiğı zaman milletlerin hakkı beynemilîl minasebetin mevzuunu teşkil edi- yor, halbuki aynı Mandelştam'ın nazardırda mes'ele Rusya'ya taalluk ederse yalnız bir devlet ve onunda bolşevizmin teröruna maruz, "Rus vatandaşları" vardır.

Sevr muahdesini, "beşeri ve medenî" bir hadise telakkî eden bu Rus, Vilson prensiplerinin Rusya'da neden tatbik edil- meğine kızmıyor.

Onun için "civar vilayetler mes'elesi" bile yoktur; milliyet mes'elesi ise kökine- den mevcut değıldir.

Tezi: Sivilizasyon ve barbarlıktır; böy- leki: onun nazardırda birinciyi, Rusya dahi dahil olmak üzere, Avrupa, ikinciyi ise, Türkiye başta olmak üzere, bütün şark tenil ediyor.

Beynemilîl minasebatı tanzim eden yeğâne tabii âmil olarak, "milletleri" almak, yani objektif, beşeri bir prensip mûdafaa etmek Rus menafisine muvafık görünüyor, Rus vicdanına sığmıyor. Çünkü o zaman dünyanın altında birini istilâ etmiş olan Rusya nam zindandan bahsedilemeyecek, şarkı Avrupa ile şimali Asya'da yaşayan tarihî milletlerden bahsetmek icap ede- cektir.

Mandelştam bu mes'eleye nasıl dokuna bilir, ki o Türkiye ile İran'da da Rusya da- hiline girmesini teklif etmekte ve bu fi- kirleri maruf Zarevand'ın "Türkiye ve Pan- turanizm" kitabına yazdığı mukaddimeye açık söylemektedir.

Fakat bütün bu asabi, ruhi, buhranlı- rağmen Rusya'da "civar vilayetler mes'e- lesi" yoktur ve hiç bir zaman da mevcut ol- mamıştır.

Rusya'da tarihi milletler mes'elesi var- dır. Bütün cihan karşısında durmuş ve bir an evvel kendi halini talep eden bu millet- ler mes'elesi şarkı Avrupa'da, Kafkasya, Türküstan ve Uzak Şark'ta yeni tarihi de- vir açacak bir mahiyet ve kuvvet arzeder. Asırlardan beridir bu muazzam kuvvet- le mücadele ede-de Ruslar ister-istemez, hesaplaşmağa mecbur olmuşlardır. Bu mil- letler emperyalist ve jandarm olarak doğ-muş olan Rusu siperlerini birer-birer bırak- mağa mecbur etmektedir.

Milletlerin isimini bile söylemeye teze- zi etmeyen Ruslar şimdi federasyondan, hatta komfederasyondan bile bahsetmeye başlamışlardır. Hiç olmazsa federasyon yapalım, taki Rusya'nın vahdeti bozulma- sını, diyolar.

Tuhaftır, aynı Ruslar 1917'de idareî ma- halliyi ve kültür muhtariyetini bile Rusya vahdeti için muzur buluyorlardı.

1919'de 10 İkinci Teşrinde ilan edilen ve Krivoşeyin, Milyo'ko, Gurko, Marguliyev, Fedorov, Bunakov ve Titofların da imza- sını taşıyan maruf deklarasyon, "Rusya vah- detinin temini ve bunun neticesi olarak, hiç bir müstakil devlet teşkiline imkân veril- mesi." esasını ilân ediyor, Denikin'le Kolkaç ise bu esasları tatbik ederek sağı- solu kıtlıktan ve ateşten geçiriyorlardı. Çar- ın sükutu üzerine teşekkül eden ilk mü-

di millî temayülleri içinde tahakkuk ettir- mek arzusunı doğurarak, onları Almanya'ya imtisalen fikri verasete olan haklarını ileri sürmeğe sevketti. Bu noktadan har- ketle ve Rusya'nın hakiki temayülleri or- taya koymak maksadile işe sarıldılar ve Rusya'nın gelişimini telkike koyuldılar.

Fakat, burada eski İslavlarıñ kendine gene gösterdi. Garpçılar Büyük Petro'nun isla- hatını Rus medeniyetinin bir başlangıcı gi- bi telakki ediyor ve bu Rus medeniyeti, garp medeniyetinin esasları üzerinde vü- cude getirmiş istiyorlardı; İslavıñfillere göre ise bu islahatlar gelişme Rusya'nın terakki ve tekamül yolu üzerinde büyük bir engel olmuştu. Rusya kendi terakki hamlesini her şeyden evvel kendi mil kö- künde bulmalıdır.

Garpçılık Çaadayef'î temsil ediyordu. Matbuata yükselen sesi, her iki cereyana mensup muhalifler arasında hiç bir akis uyandırmıyordu. Çaadayef'in takdirmiz ve biddince bir lisan ve tonla, "Teleskop" gazetesine yazmış olduğu mektup Rusya'nın gelişimi ve haline ait asil bir itihâm- nameden başka bir şey değıldir. Onunca, Bizans'a yitiz çevirmiş olan Rusya, her han- gi bir medeniyete yabancı kalmış, orta za- manın dinî teşekkül işlerine ve yeni za- manın beşeri şahsiyetini tabiiyetinden kurtu- lusuna istisrak etmemiştir. "Dünyada yapa- yalımız, ona bir şey vermedikimiz gibi, on- dan bir şey de alamadık.

Beşerin zeka hazinesine bir ide ilave

"Valisevski: "Rus edebiyatı", Paris, 1900.

Agdaş'ta tevkifler

"Bakinskî Raboçi" (6. 12. 1932) gaze- tesi Agdaş kazasının kolhozlarile komü- nist teşkilatında Sovyet rejimi düşmanı bir grup keşfedilmiş olduğunu ve bu münase- lete tevkiflerine lüzum görülen bir çok isimleri kaydetmektedir.

O cümleden olarak Arabucı köy komü- nist fırkası namzetler sektoru reisi Hü- seyin Oğlu, pamuk toplama faaliyetinin kızgın bir çağında Sibirya'ya gittiğinden acasını ötürmek için Bakü'ye gittiğinden köylüler tarafına çıkmamış, bu yüzden pamuk toplanmıyarak yağmur altında ka- lıp mahvolmuştur.

Gazete aynı köy kolhozundan şu isimle- ri de yazmaktadır: Resul Oğlu Mehmet, Mehmet Oğlu Yusuf, Mahmut Oğlu Ahmet ve Abuş Oğlu İsmail.

Bunlar "hep sesten ve haktan mahrum olduklarına bakmıyarak" kolhozlara so- kulmakla itham olunuyorlar.

Şihli nahiyesi, Humlu köyü kolhozun- dan: İsmail Oğlu Latif ve Mabut Oğlu Ha- cı; bunlar da sabıkta köy muhtarı olmuş- lardı. Pırkek köyü ve kolhozundan Abdül Halik Oğlu Hassan, İsmail Oğlu Sarı, Şi- rin Oğlu Hacı Ali, Kasım Oğlu Hüseyin, Sibirya'da mahkûm bulunan bir partizanın edisi Kurban kızı Güllü.

Bunlar da "haktan mahrum için" kol- hoza girmişlerdir.

Gazete yazarı ki, Agdaş kazasının plan- ları imal edememesi devlet müesseselerine böyle adamlar elinde olmasından ileri ge- liyor. Onun için, "kolhozları içerden patlatmak isteyen kolçomakları mahvetmek lâzımdır" diyor.

vakkat hükûmete Kerenskî'den evvel riya- set etmiş olan knyaz Lvof, bir kitabında diyor, ki:

"Bolşeviklerle harp giderken Kirgiz, Başkurt ve Türkmenler Kolkaç'a heyeti murahassa göndererek, bolşeviklere karşı harp etmek için millî alaylar teşkiline mü- saade edilmemesi teklif ediyorlardı. Kolkaç ise bu tekliflere cevaben heyetleri kuruş- na diydirdi.

Sibirya ve Simalî Türküstan'da Kolkaç- ın yaptıklarını Denikin Kafkasya'da, Vran- gel Kırım'da ve Ukrayna'da tatbik ediyor- du. Denikin diyor, ki:

"Tarafeyin müteakbil anlaşması üzeri- ne kurulan federasyon — asıl Rusya vah- deti fikrini kökünden ihlâl eder ve istik- bâlde müsterek Rus hükûmeti için müşkü- lât doğurur."

Filhakika federasyon verilmez, yapılr; böyle bir federasyonu yaratmak için mü- stakil devletlerin mevcudiyeti şarttır. Ve onları federasyon yapmağa sevkedecek müsterek, hayatî menfaatlerin mevcudiyeti lâzımdır.

Binaenaleyh bu gün federasyona taraf- tar olduklarını söyleyen çar generalı Deni- kin'le sabık kadet lideri Milyo'ko, her şey- den evvel kayıtsız ve şartsız milletlerin (Arkası IV-cî sahifede)

Mirza-Bala

"Denikin — Civar vilayetler mes'elesi" (Post. Novosti", 7 ve 8—12—1932).

etmek şöyle dursun, bilakis ondan aldıkları- nın hepsini tahrik etti. Kanımızda me- deniyete muhasım ve ona bir türlü isna- mayan bir mebde vardır. Biz dünyaya gay- ri meşru coşucular gibi geldik. Artıyoruz, lakin yetimiyoruz. Hiç bir maksat gütmey- den öte berike sapar bir vaziyetteyiz."

Bu mektupta her ne kadar Rusya'nın gelişimi için ediliyor, da, Çaadayef'in "Akımdan Turgenef'e yazmış olduğu diğer bir mektup evvelki ile tam bir tezat teklif ediyor ve Rusya'nın yarımına beslediğı imanı gösteriyor:

"Rusya, Avrupa'yı meşgul eden bu fikri, ahlakî ve içtimai mes'elelerin hallı yolunu nihayet bulacaktır. Fakat bu arzının ta- hakkukuna için Rusya'nın garp kilisasi ve pa- palıkla itilaf haline gelmesi zaruridir." İşte burada orta zamanın bütün histiriyat mil- letlerini konfederasyon halinde birleştir- mek teşebbüsünün masarî bir şekli görü- yoruz, ki bilahere Solovoy dahi buna av- det edecektir. Bu, iki kelimele hülasa edile- bilir: bir papa, bir emperator.

Bu kabil bir akidenin ortodoks bir mem- lekette maruf kalacağı muvamevatin dere- cesini tahmin etmek zor değıldir. Çaada- yef ruh hastalığı doktorlarına teslim edil- di ve son derece ağır tedabire maruf kaldı.

Buna rağmen Fichte ve Hegel'in muak- lekiirleri olan hararetili Garpçılar, garp te- lekürürünü ve "Avrupa medeniyetinin so- vyet prensiplerini" telkike başlamak fi- krini terçiv ediyorlardı. Çaadayef'ten son- ra Belinskî (7), "Kamolar" — ondan da- ha şiddetli bir tarzda, kamoların hakları- nı, şahidliği, manevî alakadardardan mahrum, ahlakî düşüklüklerin mevcut olduğu ve kendinden asatı olanlara karşı gösterilen sadakatin kaşı olmadığı"nı, bir sözle, mu- sarı Rusya'nın barbarlığını bütün çıplaklı- ğile göstermeye başladı. Hatta bununla da kalmadı, mutlakiyetle hür edebiyat ve fel- sefinin kabili telif olamayacağına da ileri

Milliyet mücadelesi

Birinci Kânun ayının 30nde, Sovyet cumhuriyeti, "İttihadi'nin onuncu yılı dönü- mü olması münaseletiyle", "Pravda"nın gün- de çıkan nüshasında Sovyetlerde milliyet mes'elesi üzerine durarak Velikoruslarda ve Rustan olmayan milletlerde kuvvetlen- me ve Rustan olmayan tehlikesine bilhassa na- zarı dikkat celpetmektedir.

Umumi Sovyetler İttihadi komünist fir- kasının merkezi komitesi mürevvici olan "Pravda" diyor, ki:

— "Velikorusların, "büyük Rus devleti" milliyetçiliği enternasyonalizm bayrağı al- tında millî cumhuriyetleri meydandan kal- dırmak yoluyla propaganda yapıyor. Bu Rus milliyetçiliği Sovyet rejimini ve proleter diktatörlüğünü esasından bozarak fikrinde- rir, çünkü Sovyet Cumhuriyeti Birlihi halinde birleşmiş olan millî cumhuriyetler, "Proleter diktatörlüğünün" bir devlet şe- klini teşkil ediyorlar (7). Sosyalizmin tat- biki ve beynemilîl mikyasta proleter inkı- lâbının zaterini temin için bu devlet şekli- ni korumak ve kuvvetlendirmek lâzımdır.

Diğer taraftan kuvvetlenmiş olan, "yer- li milliyetçilik" (Rus olmayan milletlerin milliyetçiliği), Sovyet Cumhuriyetleri Birli- ğini dağıtmaya çalışıyor ve bununla da beynemilîl emperyalizmin müdahalesine ya- rım ediyor.

Velikorus sovenizmi ölmüş sınıfların bir hareketi iken, yerli milliyetçilik millî bay- rak himayesine burjuva ve kolcomakların son siperlerini mûdafaa için aktarmaktadır. Bu unsurlar ihtilâl aleyhdarlığı yapmak için Sovyet mes'elerinde, Sovyet teşkilatla- rında, mekteplerde yerleşip kalmak için ça- lışıyorlar."

Gazete bu hareketlerin bilhassa Ukrayna, Kafkasya v. s. yerlerde mü- şahede edildiğini ve buna karşı amansız mü- cadele açmak lâzım geldiğini dahi ilave ediyor.

Süngü gücile ve milletlerin arzı ve irade- leri olmadan yapılmış ve haddi zatında Rusya'dan ibaret olan bu, "birlik" prole- ter diktatörlüğünün bir, "devlet şekli" imis; gayesi de cihan inkılabı ve sosyalizmden ibare- tti. Halbuki Ruslar böyle anlamıyor, onlar her şey kendi adını vermek istiyor, milletler de öyle düşünüyor, hüriyet ve istiklâl yollarını bulmuşlardır. On yillik te- rükle işte böyle bir netice ile hitam buluyor. Rus emperyalizmine karşı milletlerin istik- bal talebi ile...

organından östmek çok manidardır.

"Yerli milliyetçiliğin" ise komünist sıra- larında ve Sovyet müesseselerinde kuvvet- lenmiş olduğu bilhassa ehemmiyetlidir.

Bu, "Pravda'nın talep ettiği amansız mü- cadeleden, münhasıren Rus komünistleri tarafından Rus olmayan komünistlere karşı, Rusya tarafından Ukrayna, Kafkasya, Tür- küstan v. s. cumhuriyetler aleyhinde icra edileceği demektir.

Bu mücadelede Moskva muzafer olursa, "Velikorusların" istedikleri temin olunmuş olacaktır.

sürdü."

Belinskî'nin radikalizmi, daha şahsî mül- kiyetin, devrye isimlerinin ilgasını, ordun- nun burakılmasını istiyor. Cernisevski tara- fından yapılmış bulmuşuyordu, ki 1862 de Sibirya'da menfi iken "Ne yapalım?" un- vanı altında yazmış olduğu roman ihtilâl genclizmin bilossunu telkif ediyordu.

Başlangıçta sür müccret, nazari olan, fakat terdiden siyaset ve sosyaloy yoluna giren Garpçılığın tekamülünü telkike im- kân veren vak'alar işte bunlardır.

İslavyanofil hareketi

Millî gurur, İslavyanofilere, Garpça- rın ideali olmasına mani oluyordu. Nihay- et yolu temamen başka idi. Lakin nihay- et şu veya bu suretle hükûmete muhalif yapan bir fırka haline gelmeleri gayri kabili icnâp idi.

Avrupa'da ikamet edip oradan Rusya'ya hitap eden "Kolokol" nam bir mecmua çıkaran Hertsen, Dekabristlerin" vasiyet- lerini yeniden öne sürdü. Bu, bilahere, Pe- troşevtselleri (1849) çıkış yapmağa icbar eden fikri ve siyasi karışıklıklara bir işa- ret idi. Şubat ihtilâli ve, "Sen Simon, Fur- ye, Prudonların hayalinden" müphem olan bu hareket, amansızca ve derhal bastırıldı. Neticede Doğstoyevski Sibirya'ya sürüldü ve yaratmış olduğu idealizm kuvvetini kay- betti.

Görüldüğü veçhile İslavyanofililerin har- ket noktası, "muhtar bir ideal" imkânına besledikleri imar idi. Artık garp bakmak- tan sarf nazaran etmek lâzım idi. Rusya be- şeriyet tekamülünün yeni merhalelerine ait esasları kendi içinde, kendi işlevine ve or- to-

"Milyo'ko: "Rus münevverlerinin har- keti" Paris, 1918.

"Konstantin yerini İnci Nikola'ya bi- rakarak birinci çekildiğinden sonra 1825 se- nesinin Birinci Kânununda çıkan isyan.

Hazer

Edil-Uralı kardeşlerimizin istiklal mücadelesini terfî eden „Yeni Milli Yol“ mecmuası 5inci yılına girmiş müasebetile „Edil-Ural Türk cumhuriyetinin“ erazısını gösterir güzel bir harita ile beraber olmak üzere çıkmış.

Bu, Avrupa ile Asya'yı birleştiren ve çok zengin bir sahaya işgal eden kardeş cumhuriyet aynı ile Azerbaycan gibi bir mevkide bulunuyor, yalnız iki dünyayı birleştiren noktada bulunmaları itibarile değil, Hazer'in sahilinde bulunması itibarile dahi.

Dünya varatılış Türkün olan, eski Bulgarların, Hazerlerin, Altın Ordunun saltanatı ve medeniyet kurduğu bu aziz ve mukaddes topraklar şimalden Kom. garptan Ukrayna ve Velikorusya, şarktan Türkistan ve cenupdan Hazer denizle hemhuttur.

Bu suretle Hazer'i onunla beraber bizi ve Türkistan'ın Rus seline karşı mudafaa edecek bir kale mevkinden bulunan Edil-Ural cep şerifî ve tarihi vazife ile müzezzat bulunacaktır.

Hazer'in şimalini Edil-Ural koruyor; Türkistan Hazer'in şark sahillerine dayanmıştır.

Azerbaycan ve Şimali Kafkasya Hazer'in garp sahillerinde yerleşmişler, Hazer'in şimalinde Edil-Ural arasında Çeniz Han evladından Kalmuk kardeşlerimiz vardır.

Her taraftan Türklerle çember içerisinde alınılmış Hazer, bu büyük ve medeni Hazer Türklerinin şerifli büyük yataşan Hazer denizi, bu hic bir zaman yabancı isim taşımayan olan mukaddes Gök deniz, Kuzgun deniz, 4-5 Türk elini, Azerbaycan, Türkistan, Edil-Ural ve Şimali Kafkasya cumhuriyetlerini birleştiren altın bir köprü oluyur.

Türk tarihinde onun mevkii, o büyük ve şerifli mevkii ihya olunuyor.

Eski çağlarda, çok eski çağlarda, bütün beşeriyet ilk medeniyeti veren Hazer havzası olmuştur.

Besti zekânın yüksek mahsulları buralarla yetişmiştir.

Hayat, medeniyet ve ırfan işli âleme, şarka ve garba, şimal ve cenuba buralarından yayılmıştır.

Ve buralarla oturanlar, yaşayanlar, medeniyet kuranlar, yalnız ve ancak Türkler olmuştur.

Hazerin tarihlerle geçen yüksek ve beşerî ismini ve rolunu ihya etmek gene bizlere düşüyor.

Bize, asıl ve necip Türk irkına mensup olan Azerbaycan, Türkistan'a, Edil-Ural'a ve Şimali Kafkasya'ya terettüp ediyor.

Bu büyük tarihi vazifemizi ihya etmekle Hazer'in oynayacağı birleşik, yaklaşıp, yaratıcı rolunu kim takdir etmez?

Onun üzerinde yalnız Türk gemileri geçecektir.

Onun dalgalırları öpüşecek bayraklar ancak mukaddes Türk bayrakları olacaktır.

Onun dalgalarını yalnız Türk buyrğu yaracaktır.

Hazer'in rolü ve ehemmiyeti bizim kurtuluş, yükseliş ve birleşme, yaklaşma tarzımızdaki çok büyük olacak.

doksluğunda bula bildirir. Aceba onun müstakbel cemiyete temel olan cemaat prensipine yaklaşan tarihi sevir beşeriyetin demokratik temayülleri bir ahenk teşkil etmiyor mu? Ve o, diğer Avrupa milletlerinden farklı olarak Roma'nın dini hakimiyetine garp devletlerinin siyasi hakimiyeti gibi iki katlı bir tehlikenin kurtuluşu olmuyormu di? . . .

İslavyanofilere göre, garbin ıslahı kabul olmayan aşakı seviyesi, orada devletin tazyik ve istila suretile teşekkül etmesi, medeniyetin aklı ve ferdiyet üzerine müessis olduğu, ilminden üstün ve bilginin en mükemmel yolu olan din, „akil ve mantık yolunu“ ihtiyar ederek nihayet Reformasyon, İhtilal ve Ateizmi muhayyer olduğu neticesinde hüsuile gelmiştir.

Bilakis Rusya'nın en bâriz meziyeti şudur, ki Roma'nın mutlak hakimiyeti altında kurtulmuş muvaffak olmuş ve dini, „his istikamet“ini takip etmek suretile, „hristiyanlık sevirisinde bir vakitle çok caletmiştir; hakeza „cemiyet ve hristiyan devleti“ prensipini tatbik etmekte de „kendî mukaddematına gönen yolu“ kendî başına bula bilmiştir. „Dünya! Evet, „Dünya“ İste Rusya'nın bâriz hususiyetlerini gösteren, ve „millet ve ruhun değişmez olduğuna hakiki sembol ola bilen“ bir teşkilat! „Evet, Hristiyan sevirisinde müsten zirai köylü cemaatı! İste „Rusya'nın cihan tarihine vereceği ed budur!“

İslavyanofilere, Rus tarihinde kendî nazariyelerine muhalif olan her şey, yani Devleti tamamen ihmal edecekleri gayet mantıki idi. Zira tabiatı itibarile askeri olan hükümet „erazi cemaatı“ya yabancı kalmış ve gene aynı sebepten dolayı yüksek sınıflar Büyük Petro'nun imha edici ıslahatlarına muhalif olmuş ve „Rusya tarihi“, Paris.

Sovyetlerde vaz'iyet

„Tan“ gazetesi 29 Birinci Kânun tarihli baş makalesini Sovyetlerin dahili vaz'iyetine hasretmiştir.

„Rus kaosu“ başlığını taşıyan bu makalesinde „Tan“ gazetesi, halk hazırdaki Sovyet cumhuriyetleri birliğinin dahili vaz'iyetine ait manzaranın tavazüh ettiğini ileri sürmüştür.

„Tan“ Sovyetlerdeki vaz'iyeti yakından takip eden muhacirlerin malumatlarından değil, resmi Sovyet muhafızı ile resmi Sovyet gazetelerinden istifade ettiğini kaydetmektedir. Bu resmi ve mevsk malumata göre „Nep“in kıssa tenefüs devrinde son 800.000 büyük ve 1.200.000 küçük çiftlik kollektivize edildi. Bunun neticesinde 1931 senesi mahsulü 1930 senesine nisbeten 120.000.000 kvintal az oldu. Sabir tüketim ve gıleden kıtların aç köylülerin mevkî mevkî mevkî gösteriyor ve mukavemetleri esasında bazende silaha muraçaat ediyorlar.

Moskva'da her adama günde 200 gram siyah ekmecek verilmektedir. Memleketin sanayileştirilmesine olum hayalden ibaret oldu. İmalathaneler ham mal bulamadıktan sonra ne kıymeti haiz ola bilirler?

Rusya kendi ehalisinin iyaşesini temin etmekten acizdir.

Köylülerin umumî kültüvî hareketi ya komünist rejimine nihayet verecek, yahut onun esası bir şekilde değişecektir. Sovyet hükümetinin Japonya tarafından Mançurya'nın işgal edilmesine karşı almış olduğu sulhucunaya vaz'iyet ancak dahilin son derece berbat olmasına izah oluna bilir.

Bir harp, hatta Sovyetler için zaferle bitecek bir harp bile olsa, Sovyet rejimini çökmesini mucip olacaktır.

Buna bakmayarak Komintern'in 12inci içtimai, diğer memleketlerde proletar hakimiyetini temin edecek mücadelelerin tavsiyesine karar vermiştir.

„Pravda“ gazetesi yazıyor, ki:

Komintern bir çok memleketlerde katli mücadele yürütmekle karşı karşıya bulunuyor. Yalnız me's'ele Sovyet hükümetinin uzun müddet Komintern'in temin edilemeyeceğindedir.

Kânunî sani ve Şubat aylarında Sovyetlerde cereyan edecek hadiselerden mucide beklemek abestir. Hicet hususunda biz 10 yıl zarfında çok yanlışlar.

Fakat, ne olursa olsun, proletaryanın 15 yıllık hakimiyetinden sonra bu büyük memleketi istila etmiş bulunan hercümenden (kaostan) daha fena bir şey tasavvur olunamaz.

Onu korumak, onun üzerinde Rus yağının salınmasına bir daha yol vermemek iyi müşterek vazife hâline gelecektir.

Ve bu yolda Edil-Uralı kardeşlerimizin oynayacakları rol daha mühim, daha şerifli olacaktır.

Onları, bu müasebetle, şimdiden telbrik etmek isterim.

V. Nuh-Oğlu

hatlarını çok kolay kabul etmişlerdi. Zaten bu ıslahatlar neticesinde idi, ki „çarizim almanlaşarak“, kadim millî müesseseler yerine mutlak hakimiyet müessesesini ikame etmiş bulunuyorlardı.

İste görüldüğü veçhile, Garpcılar garbin Rusya üzerindeki zaferini teşis eden, İslavyanofilere garbin sukutunu isbatla çağırıyor ve „beşeriyetin ümidi olan“ Rusya'nın hepsine faik bir mevkide olduğu üzerinde kör bir inatla ısrar ediyorlardı.

O zamanın milliyetçiliği mesiyosizni kivesine bürünüyü Kireyevski garp ıflas ettiği için muasir dünyayı „İslav Yunan, Rus, ortodoks komünizmi“ tecrübesini yeniden yapmağa“ davetle, itiraf ediyor ki, bütün Avrupa devletleri içerisinde ancak Rusya'dır, ki — Aksakov'un tabiriile — „Varyak kınyazların“ı davet ve hristiyanlığı kabul“ gibi, iki taraflı bir muvafakat eseri göstererek“ kendi mevcudiyeti için hürriyeti bir esas ve prensip olarak almıştır.

Bilahere aynı milliyetçilik Danilevski'de panislavizm cereyanlarıyla birleşiyor: Rusya ve Avrupa'nın „millî tipleri“ yekdiğerece çok farklı ve zooolojik tipler gibi birleşmeceği zor olduğu için, „Rusya tamamen İslav tipine muhafaza etmeli ve kendi ıslahatı devşirmelerine el uzatarak onları „Türk tazyikinden“ halas etmekten sonra, kendi hakimiyeti altında birleştirmelidir.

Bu suretle denilebilir, ki Rusya'nın başlıca seciye hususiyetlerini tenvir ve halkın daha kanunî bir mevcudiyete hakki olamadığı bir devirde hak unsurunu „icmalat tekâmülün esas ve millî hayatın prensipi gibi“ ileri sürmek şerifi İslavyanofilere aittir. (Arkası var).

Dr. Mir Yakup

İ) Elsaneye göre, memleket dahilinde sulhu temin için Rus ve Fin halkları tarafından gönüllü olarak inthap edilen İskandinav reisleri.

Şayanı dikkat bir mukayese

„Kronştad öncesi bir vaz'iyet“

Bolşevik ideolojisine yakın cihani talekki tarzı taşıyan „S. Vestnik“ mecmuası (Berlin'de çıkar) halk hazırdaki Rusya vaz'iyetinin bundan 12 sene evvel maruf „Kronştad isyanı“ ile neticelenen vaz'iyete benzeterek, yukarıdaki unvan altında mühim bir makale neşretmiştir. Tahlil ve görüş itibarile şayanı dikkat gördüğümüz bu mukayeseyi aşağıya köçürüyoruz:

Sovyetlerdeki bugünkü karışık vaz'iyeti bir süre karakterize etmek icap ederse „Kronştad öncesi vaz'iyet“ten bahsetmek lâzım gelecektir.

Tarihi hadiselerin tekrerrü hiç bir zaman aynı olmaz. On iki yıl bundan evvel Rusya'da cereyan etmiş hadiselerin aynı tekrar etmesini beklemek, kendi kendinizi aldatmak demektir. Fakat halk hazırdaki baş hatın buharı neticesinde içtimai ve iktisadi kuvvet ve şartların yerlerini değişmesi aynı 1920—1921nci yıllarda askeri komünizmin ıflası neticesinde tehdad etmiş olan vaz'iyeti hatırlatmaktadır.

Şimdi dahi, o zaman olduğu gibi, bolşevik siyasetinin harici muvaffakiyeti, dahilin pratik işlerle tam bir tezat teşkil ediyor. Şimdi de, o zamanki gibi, resmi planlar açık hakikatlar arasında derin bir uçurum vardır; ve bunun neticesinde ağır ruhi bir buhar, keskin sukutu hayal, ümitsizlik ve şaşkınlık hüküm sürmektedir.

O zaman askeri-komünist diktatorluğa dahil harp cephelelerinde parlak muvaffakiyet elde etmiş, düşmanları birbirinin ardınca imha edilmiş, umumî Rusya köylü kıyasıya yatırılmış, Lehistanla sulh aktedilmiş, İngiltere resmen Sovyetleri tanımış, Kafkasya işgal edilmiş, her yerde ekin komiteleri faaliyetine geçmiş, bütün iktisadi hayat devletleştirilmiş büyük emek orduları planları meydana atılarak Komintern cihanda muzaferane gerişe başlamıştı.

Sovyet hükümetinin bütün bu zaferleri ve nufulunun esidilmemiş bir surette artması ile yana gene esidilmemiş ve kabili tasavvur olmayan bir şekilde iktisadi ıflas başlamıştı; işçiler halk kütlüsünün yaşayış seviyesi düşmüş, milyonlar insan bir lokma etmek bulmak için muhacerete başlamış, bir kutuptaki zaferle diğer kutupdaki ıflas, mahrumiyet ve sefalet birleştirmek imkân haricinde olmuştu.

Halk hazırdaki bu komünist diktatorluğa ile baş-hattın parlak muvaffakiyetlerine şahidiz. Sovyet hükümetinin kudreti dahilde artmış, harici siyasette büyük kazançlar elde edilmiş, sanayileştirme cephesinde Dneprostroy, Magnitogorsk, Kuzbas v. s. gibi zaferler var. Büyük kollektivize plan tasavvur olunan nisbeten fazla tatbik edilmiş, halkın açık mukavemeti temamlı kırılmıştır. Bununla yana-yana gene yaşayış seviyesi düşmüş, milyonlar aile ve köylü kafilisinin bir tike etmek için muhacerete başlamış, esidilmemiş bir sefalet ve ızdırıp zuhur etmiştir.

„New York Tayms“ın 26 ve 27 İkinci Teşrin tarihli nüshasında, bolşevik hükümetine büyük tevessüh besleyen Düranti diyor, ki:

„Rusya ehalisinin üçte ikisi karşımızdaki sene, hayatın idamesi için elzem en az miktar ekmecek bulursa, kendisini çok me'sut sayacaktır. Ekmekten temin edilemeyecek bile çok ufak bir parçadan ibaret ekmecek payla haftada bir parça ete ıktifa ediyorlar. Milyonlar köylü köyünü, ocağını bırakarak, karısı ve çocuklarıyla beraber şehirlere akıyorlar.

Bütün bunların neticesinde ruhi bir buhar başlamıştır.

Şimdi dahi, o zamanki gibi, umumî açlığın en başlıca âmillerinden biri komünist diktatorluğunun köy siyasetine karşı köylü kütlüsünün mukavemeti, köylüde çiftliğini ve ekimini genişletmek ve yükseltmek şevkinin ölmüş olması ve köylü cephesinin diktatorluğa karşı çevrilmis olmasıdır.

Şimdi de, o zamanki gibi, açık ve gizli, her halde köylülerin siyasi mukavemeti kırılmıştır. Bolşevikler, o zamanki gibi, köylü kıyam ve ıttıaslarını tevkile muvaffak olarak onları istedikleri teşkilatlarla sokmaya ve istedikleri şekli kabul etmeye icbar edebilmişlerdir. Ve netice şimdi dahi o zamankinden aynı olmuş, umumî kültüvî bir açık ve sefalet meydana gelmiştir.

Amerikalı muharrir Düranti diyor, ki: Erzak kıtlığı, köylünün kollektivizeye olan mukavemetinin neticesi gibi telakki olunmalıdır.

Alman tedbirler müessir oldu, mukavemet kırıldı, fakat . . . ameliyatı cerrahiye muvaffakiyete bitti ise de, hasta öldü.“

Erzak istisna dışı olmakla iken, hayvan miktarı da deşteneniz bir şekilde azalmaktadır; az kalması ineklerin yansı sığ vermi, mal-kararın çoğu acından şebeyiyor, Ukrayna saharaların „sahipsiz“ atlar sürüşü bürümüş, her yer bu atların leşi ile örtülmüştür.

Şimdi de, o zaman olduğu gibi, alman şiddetli tedbirlerle ragmen, köylünün gizli adaveti ekseriyetle genç köylülerin ibaret ordu ile donanmaya sırayı ediyor. Harp gemilerinden „Marat“ ve „Oktobr inkilabı“ndaki hareket, Kronştad'taki heyecan bolşevik hükümetini „ihliyat tedbirleri“ olmak üzere, umumî tevkilîr yapmaya mecbur ediyor. Bütün bunlar 1921'de atılan Kronştad topraklarını sesini hatırlatmıyor mu?

Kronştad öncesi bir halleti ruhîye hrandlığının şahidi deşilmiyiz? . . .

Nihayet diktatorluğa temsil eden komünist ıfkasının kendi içerisindeki halleti ruhîye . . .

Düranti'ye göre bolşevik ricalinden çoğu Sovyetlerde erzak kıtlığı hüküm sürdüğünü kabul ediyorlar. Fakat saktitler, bu müşkülata atla bileceklerine kânilirler. Nasıl atla bileceklerini kendileri de bilmiyorlar. Muharrir ilave ediyor, ki:

„Bir hakikat var, o da şudur, ki bu yazın bolşevik ricalinden çoğunda şüphe ve tereddüt uyanı. Hükümet vaz'iyetinden çıkmak için çok çaballadı, „Nep“e yakın bir program teklif eden cereyanlar bile meydana çıktı. Fakat teklif edildi.“

Tamam bir manzara. Kronştad hadisesi karşısında dahi Tomski'nin amele birlikleri muhalefetele Trotski'nin ilk muhalefeti Lenin muvaffakiyetle temin etmiştir. O zaman dahi bolşevikler dahilideki ümitsizliklerini, tereddütlerini ve şüphelerini zahiri bir perde ile örtmeğe çalışıyorlardı. Nihayet . . . Kronştad yaklaştı. Fakat o zaman baş hatın Lenin duruyordu. Halk hazırdaki ise bolşevik aparatını diktatorcasına idare eden Stalin'dir. Bu adamın ne derece kör, inatçı ve mahdud fikrili olduğunu Lenin dahi kayda lüzum görmüştü. Bununla beraber Stalin için dahiliideki ruh düşünlüğünü ve günden güne kuvvet kesp eden dahil başsızlık zahiren bertaraf etmeğe muvaffak ola bilir. Fakat beklenmekte olan ırla temizliği de faydasızdır, iflastan kurtaracak çare değildir.

Stalin komünist ıfkasının tarihini iyi bilir. O, hatırlar, ki birinci tezgah Lenin 1921'de yapmıştı. O zaman „Nep“e geçmek için sıraları tahkim etmeli idi.

İkinci temizlik 1929'de oldu. Bu zaman da komünist ıfkası „baş hat“ siyasetine geçiyordu. Her iki temizlik tarihi dönüşünde yapılmış ve her iki defasında da temizlik dönüştürme sonra ırla ediliyordu. Tarihi dönüşün gene hazırlanmakta olduğunu hissedilen ve anlayın Stalin, „tarihi aldatmak“ istiyor, hadiseleri karışılacak fikrinde, ırkın temizlemeye öyle bir heyet yaratmak istiyor, ki; tereddütütsü olarak sonuna kadar onunla beraber bu me'sum yolda devam edebilsin.

Fakat umumî temizlik umumî dönüş bir hazırlıktır. O dönüş ki, günden güne yaklaşmakta ve ıttinabı gayri kabul bir hale almaktadır.

Kronştad'tan sonraki temizlik mukabil, Stalin Kronştad'tan evvel temizlik yapıyor. Ve bununla hadiselerin önüne geçmek istiyor.

Tarihte tekrerrü harfi harfine aynı hiç bir zaman vukı bulmaz. Fakat komünist binası müthiş surette çatlamakta ve Sovyetlerin bugünkü hayatında Kronştad öncesi vaz'iyeti bütün çıplaklığı kendisini göstermektedir.

Yoksulların isyanı

„Bakinski Raboçi“ gazetesinin yazdığına göre (8. 12. 1932) Göyç kazasında havaların çok müsait ve güneşli geçtiğine bakmayarak köylüler pamuk tarlalarına çıkmaktan imtina ediyorlar. Bütün Göyç pamuk mntakasının 5.000 tondan ziyade pamuk borcu vardır. Kolhoz haricindeki köylüler vermeğe mecbur oldukları pamuklu teslim etmiyorlar. Zerdap nahiyesinde şahsi ziraatçıların uhtesinde olan 264 tondan 80 ton pamuk alınmıştır. Karameli nahiyesinde şahsi ziraatçıları ise bir ton da verememişlerdir.

Göyç pamuk mntakasında olan 140 kolhozdan ancak 10 kolhoz tarlaları çıkıyor. Onlar da gündüz saat on ikide kiçik, saat üçte dönüyorlar ve her gün en çoğu 10—15 kilo pamuk toplayıyorlar.

Bir çok kolhozlar açtıkları açığa „sınıf düşmanına yuymuş“, pamuk planı aleyhinde propaganda yürütüyorlar.

Bu müasebete bir çok kolhoz azası tevkil edilmıştır.

Göyç'in diğer nahiyelerinde tevkil edilmiş Sovyet aleyhtar köylüleri müsten-tik Şeyhali Oğlu serbest bırakmıştır.

„Civar vilayetler mes'elesi“

(İl-ci sahifeden mabat)

istiklâlini tanımlıdır. Veyahut federasyonlardan bahsetmekle bu hakkı zimmen tanımlıdır. Çünkü, gene tekrar ediyoruz: federasyonu teşkil eden tam manasile kendi mukadderatlarına hâkim müstakil devletlerdir.

Fakat onların yolu bu doğru yol değildir. Çünkü bu yol federasyonu, binaenaleyh „vahi Rusya“yı meydana kaldıracaktır. „Civar vilayetlerin“ Rusya ile hiç bir müşterek enteresi olmadıkları kendileri de iyi derk ettilerinden mes'elesini hal-line her daim olduğu gibi, bu defada eğri bir yoldan yayılmıştır.

Hadisatın arkasına sürünmek mahkûm bu zavallı adamlar gültüğ tezlatları düşmekten de hiç şakılmıyorlar.

Denikin federalizmden bahsediyor. O, artık federalist olmuştur. O diyor, ki: — Federasyonu inkâr edenler bir unuttu, ki: federasyon şekli onun için, mahiyetini halletmekten uzaktır. Federasyon şekli altında Rusya'nın hayatı menfaati de tahtı emniyeti altına bilirdi.“

Sovyetlerin federasyonu Denikin'e nihayet „civar vilayetler mes'elesini“ halletmek için yaramıştır. O, açık ve aşkâr görüyor, ki: Moskva „federasyon“ şekli altında bütün ve bölünmez Rusya'yı, eskide olduğu gibi, denizlerden denizlere kadar yeniden diriltmiştir. Söylüyor, ki: fakat mazur, ki: ayandır. Sovyet federasyonuna girmek bedahallihinde bulunan milletler, federasyondan çıkmak hakkından mahrum olmak, ve, her hususta, Moskva'nı emrini dinlemek şartile „hür ve müstakildirler“.

Denikin ve Miljukof, „federasyon tam merkezizete“ götürten muvakkat ve geçici bir merhaile“ diyen bolşevik hukukçularından Brody'ın namı hayrandır.

Ona göre Denikin ve Miljukof, mahiyet itibarile bütün ve bölünmez Rusya'dan ibaret olan Sovyet federasyonu esasını çekirten olduğu gibi neden kabul etmişler? Onlar daima tarihi hadiselerle meşgul ve emri vakarile hadiseler karşısında şaşırarak emperyalizmin çıkılmaz bataklığına yuvarlanmışlardır. Vaktile kan için vahşi çarların bırakmış olduğu miras olduğu gibi korumak için, açtın bu hasta ve çürük beyinli insanlar, şimdide çar Lenin'in mirasını bugünkü halile korumak için açtı peyman ediyorlar.

Ve bir zaman dahi bu ki pozisyon arasında, başka bir yolda yürümüş milletlerin istiklâlini tanımlıdır. „Hudut haricindeki kongre“ o zaman böyle bir kararı verirken. Rus esiri milletlerin çoğu bilifi müstakil birer devlet halinde idi. Emri vakile ile hesaplamanak ordusuz cenerallerle devletsiz nazirlerin hadnemi kalmıştı.

Fakat kızıl Rus emperyalizmi kan ve ateş içinde milletlerin hürriyet ve istiklâle olan mukaddes haklarını çenedikten ve „bütün ve bölünmez Rusya“yı dirilttikten sonra bu, çürük dimağlardaki haşeret yeniden kaynamaya başladı. Yeni şekiller bulmaya giriştiler. Bu şekiller her şey ola bilirdi; yalnız milletlerin istiklâle olan mukaddes hakları olamazdı. Çünkü, Rus sosyalistlerinden Vışniak'a göre: „

„Bir milletin kendi mukadderatını tayine salahiyyetleri olanı mutlak şekilde anlaşılmaz. Hele bir milletin devlet teşkiline teşebbüs ederek, mevcut teşekküllü siyasi sınırları ayırmaya kadar kalkışması hiç bir zaman mutlak surette vaz müstakildir.“

Rus sosyalistlerine göre milletler mes'elesi meşrut bir hak olup, kendisi başına bir devlet teşkil edecek kadar mutlak bir hak değildir. Rusya'da 300-e yakın millet var, bunlar hep ayrılsa Rusya'da ne kalır?“

Bu Rus sosyalist felsefesinden çıkan netice şudur, ki: milletler mes'elesi ve milletlerin hakları namında bir meflum yoktur. Çünkü bu hak kabul edilecek olursa, Rusya namında bir devlet kalmaz. Halbuki milletler vardır. Milletler, civar vilayetler mes'elesi“ değil, milletler mes'elesi mevcuttur. Milletlerin kendi mukadderatlarını tayine olan hakları mutlak ve şartsızdır.

Onun içindir ki bolşevizmin çökmesi üzerine Rusya tarife karışacak, onun en-kazı üzerinde müstakil devletler teşekkül edecektir. Çünkü milletler hakikattir, birer kuvvettir, realitedir; yegâne zihak olan millettir.

İşte o zaman, bu realiteler ve asıl hak sahipleri bilifi birer müstakil devlet halinde teşekkül ettiler ve Rusya kendi etnografik hudutları dahiline sıkıştırıldı zaman Ruslar civar vilayetlerin asıl ismini öğrenmiş olacaktırlar.

Çünkü öğrenmek mecbur olacaktırlar. Hadisat arkasına sürünen zavallıların akıbeti budur. Hakikatla hesaplasmaktır.

Mirza-Bala

*) Denikin — Aynı makalesi.

**) 1928de Paris'te „Dni“ idarehanesinde okunan rapordan.

Azerbaycan'da edebiyat

Azerbaycan'da edebiyat cephesi ne halde? — „İci sosyalizm, tış millî edebiyat.“ — Zümre edebiyatı. — Realizm nedir? — Simurg'un „Ezap korkusu.“ — Komünistler saf realizmi niçin istemiyorlar? — Sosyalizm realizmi ne imiş? — „Kızıl romantizm“ sosyalizm realizmi midir? — Bolşevikler hayatı olduğu gibi görmekten korkmaya başlamışlardır.

Bugünkü Sovyet Azerbaycan'ında komünist fırkası, istilâ kuvvetine dayanarak, zümrevi bir „proleter edebiyatı“ yaratmak meşgul bulunduğumuz malumdur. Bunun için bütün şiddet ve cebir vasıtalarına mura-caat ederek, cemiyetin tam hâkimi bulunan millî edebiyat mümessillerini susturmak icap ediyordu.

Cevad'ın ve Cavid'in seslerini bozmak lâzım idi. Fakat bunu yaparken istilâ kuvveti, „proleter kalesinin“ içinden patladığını gördü. Genç proleter kadrosu kimsen milliyetçi platforma geçti, vatanın mazisi idealle, milletin iztiraplarını tasvirde basladı; kimsen de idealizme kapılarak hayal ve şeniyete münasebet olmayan eserler yarattılar. Bunlar bir nevi „komünist saray edebiyatı“ idi.

Geçen sene „proleter cephesini“ temamile tasviyeye karar veren Azerbaycan komünist fırkası yeniden „Sovyet yazarları“ birliğini ihya ediyor, oranın kumanda mevkiine marul milliyetçi-halk muharrirlerinden Cafer'e Hüseyin Sadık'ı getiriyordu. Bu kararla komünist fırkası Sovyet arasıbını „sınıf düşmanlarının“ gücile yürütmek istemişti.

„Komünist“ gazetesinde (9. 12. 1932) L. Mirza komünist fırkasının karardından geçen 7 aylık müddetin edebî faaliyetini hûlâse etmektedir.

Bu hûlâseden „ici sosyalizm, tış millî“ proleter edebiyatının mahiyeti hakkında, umumi de olsa, bir fikir edinmek mümkün oluyor.

L. Mirza'ya göre konkret hususiyetlerle birbirinden ayrılmakta olan „proleter yazarlar“ da müşterek cihet sosyalizm ve proleter diktatörlüğün müdafaası imiş.

Fakat onuç çok müteessir eden realizmin tahriir edilmiş olmasıdır. O diyor, ki: —

„Her hançî realizm olursa olsun, mevcut hakikî varlık ve cemiyetteki real içtimâî alakalarla şü veya bu derecede bağli olarak meydana çıkar. Realizm dahi, romantizm ve saire olduğu gibi, yarıcadı-lık yazıcının dünya görüşü ve içtimâî-tabiî hadiseleri idrak metodu ile sıkı sı-rrette bağlidir. Buna göre umumiyyetle realizmden değil, belki konkret devirde, konkret sınıf ve sınıf yazıcısına ait olan realizmden bahsetmek lâzımdır.“

Çünkü sovyet-komünist yazarlarından çoğu, hatta Simurg (Tağı Şebazı) gibi marul komünist olan hikayeciler bile, „sınıfî realizmden“ uzaklaşarak „umumi realizme“ kapılmışlardır.

Bu hususta L. Mirza bize misaller gösteriyor. Simurg'un „Ezap korkusu“ nam hikayesini alıyor. Muharrir bu hayati hikayesinde Azerbaycan köylerinden birinde Sov-

yet devrine ait ve kızlara mahsus bir halk mektebinde tasvir etmektedir. Zinet Hanım adında bir köylü kız hikayenin baş kahramanıdır. Zinet her gün vakıdından evvel derse gelir, hatta arkadaşlarına da birer-derse o haber verir. Bir gün Zinet sınıfta görünmüyor. Bu hadise herkesi hayrete salıyor. Bir müddet sonra mektebe gelen Zinet, imamdan eşittigi sözden sonra derse devamdan vaz geçtiğini, tevbe edeceğini, günahının bağışlanması için Allah yolunda ihisan vereceğini söylüyor. Kızlar sebebinin sorduktaki, Zinet „chehenem ezabından“ korktuğunu söylemiştir. Muallim sınıfta girdiği zaman Zinet ayağa kalkarak demiştir, ki:

— „Ben günahtan ve onun ezabından korkuyorum, okumayacağım, saş ol!“ . . . diye çıkmış, onun arkasına bütün kızlar da mektebi terketmiş, mektep te kapanmıştır. . . .

Bir gün sonra muallim hanım mektebin kapısından marif subesine haber vermiştir.

Münekkit, dini hurafatın ve komünizme olan nefretin kuvvetini gösteren bu realizmden memnun değildir.

„Bize ne gibi realizm lâzımdır? Sosyalizm realizmi ne demektir?“ diye haykırın L. Mirza fikrini izah ediyor, diyor, ki:

„Sosyalizm realizmi hadiselerin, şeylerin mevcut vaziyetlerini göstermekle iktî-lâ etmeye, onların muayyen inkişafı ve istikbalde alacakları şekli de vermektedir. Ona göre sosyalizm realizmi içerisinde in-kılâpçı romantizmin unsurları da vardır. Umumiyyetle her hançî realizmi saş, te-miz ve karışık şekilde tasavvur eden yoldaşlar yanlırlar. Çünkü en sade hesap cemide bile, umumi ide' de hayalın muayyen parçası vardır. Sosyalizm realizmi „kızımı romantizm“ ile azal bir surette bağdır.“

Ve sonra „kızımı romantizm“in ilahî ve şairane romantizmden farklı olduğunun uzun-uzuna izah ediyor. „Kızımı romantizm“ ruh, sevik, ümit vermek için lâzım imiş. . . .

Bütün bu neticeler ve bunlar üzerinde edilen ısrar bir hakikattir bütün çıplaklığıyla meydana okymaktadır, ki: o da iflas ve he-zimet, mağlubiyet ve ademî muvaffakiyet devirlerinde hakikî real vaziyeti olduğu gibi gösteren doğan korkudur.

Evet, realizmden fanteziye, hayal ve utumizme ric'at.

Çünkü hakikî hayat çok korkunçtur, çok müstahşir. Onu olduğu gibi görmek değil, tasavvur etmek bile tehlikelidir. Bu manzara karşısında komünistler hayal ve romantizme avutulmak yolunu tutmuşlardır.

Azerbaycan'da

Mekteplerde

Salyan'da muallim Ali Oğlu Süleyman „Bakinski Raboçi“ (4. 12. 1932) gazetesine yazdığı mektubunda diyor, ki:

„Salyan nahiyesinde şimdide kadar mektep binası yoktur. Koçak-Kent'te dersler bir çayhanede icra ediliyor. Buranı-Kent'te mektep kooperatif ambarlarından birindedir. Astanlı ve Hilli'de ise mektep binasının içi yağmur zamanı bir çuk halini aldığı için derse devam edilemiyor.“

32 muallim işe listesinden hariç tutulduğundan erzaksız ve aç kalmışlardır. Maarif şubesinin mevcudiyetinden, program, kitap v. s.-den haber bile yoktur.“

Mevkuf ameleler

„Bakinski Raboçi“ (6. 12. 1932) gazetesinin yazdığına göre Bakü petrol ocaklarında şü istimal ve hirsızlık meşgul olan amelelerin muhakemesine başlanmış-tır. Komornikof, Kayukof ve Gumennikof başta olmak üzere 10 amele mühtelif müddetlerle hapse mahkûm edilmiştir.

Şiddetli tedbirler

Aynı gazetenin malumatına göre Bakü petrol ocaklarında fabrikalarda ameleler işlerini bırakarak gidiyor ve çok zamanda işe ya geç geliyor veya hiç gelmiyorlar. Bu yüzden istihsal günden güne düşmektedir. Buna mani olmak için komünist fırkası, işe muntazam devam etmeyen amele-yi işten ihraç ve erzak almak hakkından mahrum etmeğe karar almıştır. Amele içtimâliyelerinde Ahmed kızı namı bir amele bu karare itiraz etmiş, işe geç gelen amelelerin erzak almak için sıra bekleddiklerini söylemiştir. Ahmed kızın işten çık- karılıp tevkiif edilmesine emredilmiştir.

Yeni bir eser

Azerbaycan'ın marul muharrirlerinden

Cafer Cabarlı „Yaşar“ unvanı yeni bir eser yazmıştır. Piyas Birinci Kanun ayının 10-nde devlet tiyatrosunda temsil edilmiştir.

Çay ziraatı

Azerbaycan komiserler heyeti Azerbaycan'ın Lenkeran kazasında çay yetiştirme-ge karar vermiştir. Bu maksatla bir tecrübe istasyonu tesisine başlanmıştır.

Lenkeran kazasının çay ziraatına çok müsait olduğu anlaşılmıştır.

Tevkipler

Bakü gazetelerinde okunduğuna göre muallimlerin maaşlarını aylarla tahire salan ve sistematik surette muallimleri maaş-sız bırakan Şeki şehri şurası reisi Kuliyev, maliye şube reisi Nadir Mehmedov, devlet bankası şubesi müdiri Zait Melikof tahli meş'uiyete alınmışlardır.

„Muzur unsurlar“

„Bakinski Raboçi“ (6. 12. 1932) Göyçay kazasının bütün köylülerle çok sovyetlerin Sovyet rejimine düşman „muzur unsurlar“ elinde olduğunun, bu kazada „esasli temizlik“ ıcrasına başlamak lâzım geldiğini yazmaktadır.

Nebatate dair bir eser

Rusya ilim akademisi Azerbaycan şubesi-binin botanika sektoru tarafından Azerbaycan'da nebatate dair bir eser hazırlan-maktadır. Eseri professor Grossgi yazmak-ta olup, Nisan ayında nesredilecektir.

Yeni madenler

20 ikinci Teşrin tarihli „Bakinski Raboçi“ gazetesinin malumatına göre Azerbaycan'ın bir çok yerlerinde radyoaktifli urano-vandiy madenleri, kobalt, krom ve platin keşfedilmiştir. Kobalt, vandiy ve krom yüksek cinsli çelik hazırlığında lâzım olan madenlerdir.

İkisinde haklı

(İl-ci sahifeden mabat)

„Semyonof — diğer — Moskva ve Petersburg siyasetinin „inoroderler“ in Moskva'ya meyl ve muahabesini cebden „evkilik“ ine ve „yumsaklık“ ına ait malumatın nereden aldı?

Sade „İlhak“tan başka manası olmayan mukavelelerin mi? Finciler İsveçlere, Latıslar Almanlara, beyaz Ruslara Ukraynalılara Lehlere karşı tutmasından mı? Fakat bu siyasetle aldatılan kim idi? Ve bu siyasetin sonu ne oldu? Kılıç zoru ile yapılan ihlaklara ne diyelim? Ya Lehistan'ın inkısamı v. s. Bizim eski siyasetin „yumsaklık“ ve „evkilik“i bunu idi?“

Çırpıplak kalıp ta bütün ayırları meydana çıkan liberalizmi yüzünden duyduğu bir hicap acisile Miljukof'un Rus emperyalizmini kendine verilmek istenen göz boyayıcı süslerden temizleyen bu satırlarına bu istiklâllar, ve sade bu deşiz, bizimle beraber cihan hadiselerini bitaraf olarak tetkik eden müverrihler, caraf vahşeti, milletler mahbesi ve beyneymil jandarm ve askerî tahakküm hakkında daha neler, neler ilave edilebilir.

Fakat buna lüzum varmıdır? Görünen şehre ne belet? . . .

Evet, „şehir“ görünüyor. Bir tarafta eski zamanda çarlıkta canı yannmış milletlerin bir az olsun insaf ve adalet umdukları bir Rus liberalizmi duyuyor, ki muhaceret hayatında bile, milletlerin haklarını tanıyıyor ve „hak“ olarak onlara ancak bolşeviklerin tatbik ettikleri „federasyon“ çerçevesi gösteriyor. Kızıl bolşevik çerçevesinde beyaz liberal tablo, işte size yaratıcılık kırından mahrum hadiseler arkasında giden akim bir eser.

Bunu sade bu deşiz, Ruslar da söylüyor; bizzat „Vozrojeniyey“ dava ediyor. Miljukof'a zarif bir kinaye ile bolşevik sefirlerine alem olan „Polpred“ sıfatını takıyor. Onun liberalizmi yalandır, inanılmaz! — diyor.

Diger taraftan da eskiden kara yüzünlü çok gördüğümüz ve vurduğu azı darbelerine pek çok dayandırmış bir Rus nasyonalizmi duyuyor, ki kurdugu hileli taktik ve okuduğu tarih dilli Rusya emperyalizminin „milletler mahbesi“ olmadığın ve ileride de olmayacağını dava ediyor.

Siyasi namında sarahatın mahrum olup sade bir taktik manevrası olan bu davaya şüphe etmek haksızdır. Hele davanın gelişmesi ait olan kısım buyağı ve saçmadır.

Miljukof'un bu hususta haklı var. „Emperya“ ideolojisi taşıyan bir Rus nasyonalizminin milliyet mes'elesinde Rus bolşevizminden ve Rus liberalizminden daha müsbet olacağı hakkında fikir bile yormaya selem.

Görülüşü gibi istiklâllar aleyninde açılan „eser“in şimdilik vermiş olduğu mahsul Rus emperyalist cephesindeki iki kolun biri-birle tutuşmasından ibarettir!

Fena manzara değil:

Her iki taraf yekdiğerini çürütüyor: bu ona, o buna „haksızlık“ diye bağırıyor. Hakka, ki öyle: ikisinde haklı!

Azeri

*) Görünen köy klavuz istemez.

Şimali Kafkasya'da

Şimali Kafkasya gazeteleri yazıyor:

— Çeçenistan'ın Açıy aulunda Sovyet rejimine düşman unsurlar hükûmetin her nevi ikdamatına karşı gelecek kadar kuvvetlenmişlerdir. Fırka teşkilatı ve merkezden giden müessisler, düşman ajanlarını tevkiye cesaret etmediklerinden. Sovyet rejimi aleyhtarları açık taarruz gecmiş, o cümleden olarak aktif komünistlerden Bazgiyev'i öldürmüşlerdir. Halk böyle bir şair bırakmıştır: „Sovyet hükûmetinin faydasına çalışacak ve halkı taziyk edecek olanlara ölüm!“

Çeçenistan'ın her tarafında ıhtışaş devam ediyor.

„İstiklâl“ gazetesine

İstanbul'da Beyazitte, Havuz karşısında A. Kâzım-zade'nin „Azerbaycan“ kırtasiye mağazasında abone kabul olunuyor.

Türkiye'deki saygılı okuyucularımızın yeni abone kaydı ve teddid için oraya müracaatları rica olunuyor.

Verantwortlicher Redakteur: Ernst Gebhardt, Berlin
Druck: A. Wesemann, Berlin S.W.11, Stresemannstraße 72

Verlag: M. E. Revul-zade